

РЕЦЕНЗІЇ ТА ОГЛЯДИ КНИГ

УДК: 94(477.51 – 2)«1943»(01)

Бутко С. В., Каганова І. Я.,
Сіренко Т. В., Студьонова Л. В.

НАЦІОНАЛЬНИЙ СИМВОЛ СКОРБОТИ ЗНИЩЕНИХ НАСЕЛЕНИХ ПУНКТІВ УКРАЇНИ НАЦИСТСЬКИМИ КАРАТЕЛЯМИ В БІБЛІОГРАФІЇ (ДО 70-Х РОКОВИН КОРЮКІВСЬКОЇ ТРАГЕДІЇ)

У статті аналізується Корюківська трагедія 1943 р. як національний символ скорботи знищених населених пунктів України нацистськими карателями, злочин проти людяності та військовий злочин проти цивільного населення; вміщено бібліографічний покажчик, який охоплює 1943–2012 рр про цю історичну подію.

Ключові слова: Корюківська трагедія, цивільне населення, бібліографічний покажчик.

Під час Другої світової війни 1939–1945 рр. у Європі загинула небачена до того, катастрофічна кількість цивільного населення. Головною причиною стали не «супутні втрати» воюючих сторін під час бойових дій та інші небажані наслідки війни, а результати свідомої й послідовної нацистської політики щодо населення окупованих країн, особливо тих населених пунктів і територій, де чинився опір завойовникам. Такі дії кваліфікуються світовою спільнотою та у міжнародному праві як злочини проти цивільного населення.

Вітчизняні історики підкреслюють, що у політиці нацизму під час Другої світової війни в Україні окремим видом злочинів проти цивільного населення було знищення карателями населених пунктів разом з їхніми мешканцями. У 2012 р. дослідники Українського інституту національної пам'яті документально встановили 544 таких знищених села і селища на території України, зокрема на Чернігівщині – 60 населених пунктів. Продовжується робота з документального встановлення винуватців руйнування ще майже півтори сотні сіл.

У скорботному списку спалених окупантами сіл і селищ особливе місце належить містечку Корюківка, розташованому в Чернігівській області України. Акція зі знищення цього населеного пункту, проведена карателями на початку березня 1943 р., є унікальною за рівнем жорстокості та кількістю знищеного цивільного населення навіть за мірками нацистської окупаційної політики в Європі у 1939–1945 рр.

Чернігівщина у 1941–1943 рр. була краєм активної діяльності радянських партизанів. Під час німецької окупації Корюківка стала центром радянського партизанського руху на Чернігівщині. Звідси почали свій шлях Чернігівський партизанський загін, партизанське з'єднання О. Федорова, тут постійно діяло партійне та комсомольське підпілля.

У лютому 1943 р. радянське партизанське з'єднання під командуванням Олексія Федорова повернулося з Брянщини і розташувалося у корюківських лісах на Кам'янському хуторі. Воно розпочало збір продовольства по селах, провадило акції проти окупантів. Згодом гітлерівці за це спалили села Гуту Студенецьку, Тихоновичи, частину Перелюбу. Одним із заходів окупаційної влади проти партизан було заарештування членів сі-

мей партизанів у Корюківці, які згодом, напевне, планували стратити. На прохання командира взводу з'єднання Феодосія Ступака, двох 12-13-річних синів якого теж посадили до корюківської в'язниці, а дружину розстріляли, Микола Попудренко, який на час відсутності Федорова виконував обов'язки командира, дав команду провести напад на містечко.

У ніч на 27 лютого 1943 року партизани з'єднання Федорова розгромили німецький гарнізон, залишки якого уціліли тільки у цегляному будинку лікарні. Визволили в'язнів з тюрми – сім'ї партизанів, активістів з усього району (за офіційними даними – 97 осіб, за спогадами – від 37 до 50).

Вранці 1 березня 1943 р. із м. Щорс у Корюківку прибув німецький каральний загін.

За інформацією Архіву Федеральної служби безпеки Російської Федерації, яка була надана на прохання Українського інституту національної пам'яті, наказ про знищення Корюківки видав начальник штабу 399-ї головної польової камендатури підполковник Байер Бруно Франц, 1888 р.н., уродженець німецького міста Касселя.

Територія Чернігівської області перебувала в окупації під управлінням німецького військового командування, з кінця 1942 р. головна польова камендатура № 399 у місті Конотоп Сумської області була підпорядкована VII відділу при штабі групи армій «Південь». Окупаційна адміністрація на території Чернігівщини, крім власне німецьких військових і спеціалізованих каральних формувань із числа колабораціоністів – громадян СРСР, широко використовувала підрозділи угорської 105-ї легкої дивізії зі складу Східної окупаційної групи військ. Вони, як повідомили архівісти ФСБ, із жовтня 1942 р. до вересня 1943 р. здійснювали масові розстріли мирного населення, знищення населених пунктів Чернігівщини, інші військові злочини й безчинства за вказівками командуючого групою генерал-лейтенанта Алда-Папа Золтана Йогана, 1895 р., уродженця Будапешту.

За інформацією колишнього партизана Івана Водопа'яна у книзі «Граніт» виконавцем каральної акції був батальйон 56-го карального полку фельджандармерії на чолі з начальником чернігівської служби безпеки Крістензена. За спогадами мешканців с. Маховики на Корюківщині колона вантажівок із карателями складалася з 18 машин.

Населений пункт було оточено. Всіх мешканців групами по 50-100 чол. зганяли у великі будинки і розстрілювали. Ось як про це описано в Акті Чернігівської обласної комісії зі встановлення і розслідування злочинів німецько-фашистських загарбників у Корюківці від 17 грудня 1943 р.: «Масові розстріли з наступним спаленням здійснювалися головним чином у ресторані, де зі свідчень свідків Горбачевської Ольги Павлівни, Самбурзької Лідії, Афанасьєвої Ксенії, які були під розстрілом, але тільки поранені і випадково залишилися жити, встановлено, що 1 березня 1943 року в будинку Корюківського ресторану загнано було до 500 чоловік мирного населення, у порядку черговості, партіями від 50 до 100 чоловік. Вони розстрілювалися кожний окремо з автомата на виду всіх присутніх людей.

Після всієї цієї розправи 2 березня 1943 року ресторан разом із трупами було спалено [2]. Таке масове знищення людей шляхом розстрілу з наступним спаленням було проведено також у помешканні земвіддлу, у театрі і на території церкви».

Римар Євген Юхимович, який вижив після розстрілу в ресторані, розповів: «Моя маленька донька лежала у мене на грудях, коли стріляли в неї прокляті кати там, у ресторані. Де тепер братська могила, там стояв рес-

торан. Заганяли нас туди, як худобу на бойню, й били з автоматів. Ніну я на руках ніс. А фашист поцілів мені в око. Я впав, а він по мені як застрочить. Тут у мені все потемніло, і нічого я більше не пам'ятаю. Троє моїх діток були вбиті. Навіть закопати їх не довелось: і мертвих діток не побачив, спалили їх прокляті кати. І не лишилось від моїх діток нічого. Навіть могилки».

Одночасно до 10 легкових машин із карателями прочісували всі хати й околиці містечка і вбивали жителів у помешканнях та на вулицях.

Для уявлення цього злочину наведемо уривок спогадів уцілілого мешканця, священика Всеволода Дагаєва: «Приблизно години о дев'ятій ранку першого березня машини з німцями почали під'їздити до контори рафінадного заводу, де я неподалік квартирував. Напередодні ми з дружиною вирішили перебратися на квартиру в Олексіївку [район містечка]. І я пішов, щоб знайти підводу для перевезення речей. Коли повернувся, мене не пропустили, почали по мені стріляти. Я зайшов у дім метрів за десять від ресторану. Коли переконався, що прокляті фашистські кати виїхали, зайшов до ресторану і побачив там гори вбитих людей і калюжі крові. В Олексіївці, куди я пішов відразу після цього, було те ж саме: у будинках і просто на подвір'ї лежало по 20-30 трупів. Частина будинків із трупами гітлерівці спалили першого дня. На другий день тривало те ж саме. Були випадки, коли людей живими кидали у вогонь».

Після знищення всіх знайдених корюківців карателі містечко спалили. Очевидці казали, що дим і заграву від пожеж було видно у Щорсі, Сосниці, Холмах.

Акція проведена 1 і 2 березня 1943 р. Пізніше, 9 березня, карателі повернулися, щоб допалити селище і добити уцілілих. Ось як про продовження цієї трагедії розповіла Лідія Скрипка: «[9 березня 1943 р.] наумівською дорогою [...] просувалися підводи корюківчан з пожитками. Люди забирали й вивозили все, що залишилося після погрому. Ліда бігла й хотіла потрапити на котурсь з підвід. Аж тут – кулеметна черга. Дівча впало у бур'яни і притихло. А фашисти автомобілем заїхали наперед підводам і зупинили їх. Майже всіх людей вивезли до колишньої цегельні, заштовхали у піч для вижарювання цегли, облили їх гасом і запалили. Того ж дня нелюди на Камишанці [район Корюківки – автори] повіятували з підпіч спалених хат стареньких бабусь, які повернулися додому, завели їх до сараю, облили гасом і підпалили. Звірствували як хотіли».

Звернемо увагу на важливу згадку у спогаді Ганни Хомко: «У с. Наумівка [Корюківського району] почалися нові страждання: староста Савела, виконуючи наказ фашистів, почав арештовувати всіх корюківчан і розстрілювати їх. Арешти почалися в червні місяці». Отже, окупанти продовжували й після погрому Корюківки переслідувати і знищувати його уцілілих мешканців.

Наслідки нацистського злочину: вбито близько 7 тис. мешканців. В Акті Чернігівської обласної комісії з встановлення і розслідування злочинів німецько-фашистських загарбників у Корюківці від 17 грудня 1943 р. вказано, що 1 і 2 березня 1943 р., за підрахунками, здійснено вбивство 6700 чоловік, спалено 1290 домів. У документі стан населеного пункту описано так: «При загальному огляді Корюківка являє собою абсолютну зруйноване селище (де залишилося тільки 10 житлових будівель [цегляні будівлі]) з повним знищенням житлових будинків, установ кінотеатру, будинків лікувально-медичної мережі: поліклініки, дитячої консультації, інфекційної лікарні, ясел, помешкання двох шкіл; зруйновано цукровий

завод із усім підсобним господарством. І на цьому попелищі ми знаходимо кістки трупів тут спалених». Проте реальна кількість загиблих, за оцінками дослідників і місцевої влади, набагато більша від встановленої комісією. Порахувати всіх через спалення у будинках та велике число неофіційних поховань без зовнішніх ознак навесні-влітку 1943 р. просто було неможливо, а радянські війська вступили до спаленого райцентру тільки 19 вересня цього ж року. Ускладнює оцінку втрат і те, що внаслідок цього злочину повністю припинили існування цілі родини і династії, про які вже нема кому згадати.

За майже 70 років після знищення Корюківки свідкам трагедії, органам влади, рідним, близьким та знайомим загиблих, історикам і краєзнавцям, фахівцям Корюківського історичного музею вдалося встановити поіменно тільки 1893 жертви, що оприлюднені в Мартирологу у 2013 р. На жаль, це тільки 28% всіх вбитих під час каральної акції, загальне число яких за даними Акту комісії від 17 грудня 1943 р. складало 6700 осіб. Навіть побіжний і приблизний аналіз цього скорботного списку показує, що нацистський окупаційний режим в боротьбі з партизанами знищив 704 дитини (віком від немовлят до 16 років включно обох статей), за іншим підрахунком – 1097 осіб жіночої статі (від немовлят до похилого віку), які на час війн та лихоліть є найбільш незахищеними серед цивільного населення.

Серед загиблих за національною ознакою найбільше українців – 1715 осіб, росіян – 94 особи, поляків – 4 особи і по одній особі – угорець, чех, білорус.

Тотальне знищення всього населення Корюківки виявило наочний факт, який дає характеристику загиблим мешканцям як громаді. Аналіз списку встановлених жертв показав, що серед 1893 вбитих карателями 1–2 березня 1943 р. у місті було 54 євреї. Отже, вони вижили після спеціального розшуку та суцільного винищення нацистами впродовж 1941–1942 рр. – політики голокосту, що стало можливим тільки завдяки людяному ставленню до них Корюківської селищної громади.

Корюківська трагедія 1-2 березня 1943 р. за своїми масштабами є найбільшою каральною акцією нацистів знищення населеного пункту разом із цивільним населенням у Другій світовій війні в Європі. До такого висновку підводить порівняння із фактами знищення населених пунктів в окупованих країнах Європи, зокрема зі всесвітньо відомими трагедіями Другої світової війни:

Українська Корюківка – 1-2 березня 1943 р. вбито і спалено близько 7 тисяч людей різного віку – від немовлят до німеччих старих.

Білоруська Хатинь – 22 березня 1943 р у селі знищено 149 людей.

Чеська Лідице – 11 червня 1942 р. вбито у селищі і замордовано у концтаборі 320 людей.

Французький Орадур-сюр-Глан – 10 червня 1944 р. знищено у селищі 642 людини.

Корюківська трагедія відповідно до норм міжнародного гуманітарного права та рішень Нюрнберзького процесу однозначно кваліфікується як військовий злочин і злочин проти людяності, проти цивільного населення. В листопаді 1947 р. у Чернігові відбувся відкритий судовий процес над колишніми німецькими та угорськими військовослужбовцями із 399-ї головної польової комендатури німецької військової окупаційної адміністрації і доданих до неї підрозділів. Серед 16 військових злочинців на лаві підсудних опинилися німецькі підполковники Бруно Франц Байер і Стефан фон Тюльф, а також угорський полковник Ференц Амон. 25 листопада

1947 р. військовий трибунал виніс вирок: кожний із 16 звинувачених засуджувався на 25-річне ув'язнення у виправно-трудових таборах.

Перша публікація про Корюківську трагедію датується 18 березня 1943 року в газеті «Більшовик» під назвою «Звірі!». Її автор – Л. Трифон, кореспондент ТАРС при партизанському з'єднанні О. Федорова. Через рік, 26 березня 1944 р., обласна газета «Деснянська правда» вмістила статтю М. Микитенка «Кров Корюківки». У наступні роки побачили світ численні статті в місцевих та республіканських газетах і журналах, у Чернігівському томі багатотомного видання «Історія міст і сіл Української РСР», в енциклопедичному довіднику «Чернігівщина», в книзі-меморіалі «Вінок безсмертя», «Дзвони пам'яті», в книгах і нарисах Бориса Наріжного, Сергія Павленка, Василя Устименка. У 1971 р. відомий український художник О. Г. Данченко (1926–1993) напостав серію графічних картин «Ранок. Корюківка. 1 березня 1943 року».

У 1977 р. споруджено пам'ятник на честь героїчного опору населення німецько-фашистським загарбникам в Корюківці (бронза, граніт) роботи видатного українського скульптора І. А. Коломієць (1921–2005).

У першій половині 80-х років ХХ ст. був віце погоджений проєкт Меморіального комплексу спаленим селам і містам України в Корюківці. Вже тоді було усвідомлення, що знищена у 1943 р. Корюківка є національним символом скорботи всіх знищених населених пунктів України. Проте, після Чорнобильської катастрофи цей проєкт було згорнуто.

І все ж трагедія Корюківки 1943 р. була мало відома в Україні і в світі. Ситуація поступово почала змінюватися з 2010 р. Це сталося завдяки спільним зусиллям керівництва Українського інституту національної пам'яті, Чернігівської обласної державної адміністрації та Корюківської райдержадміністрації, громадськості, науковців і краєзнавців. Розпочалася інтенсивна дослідницька робота, організовані заходи та підготовка публікацій в пресі з інформування громадськості та вищих органів влади держави про Корюківську трагедію. Так, у 2010 р. було видано окремих збірник документів і матеріалів «Корюківка, 1943: злочин проти людяності», в якому вперше окремим розділом була подана вибрана бібліографія про трагедію. У 2011 р. побачив світ довідник «Мартиролог встановлених жертв Корюківської трагедії 1943 року» та інше. Важливою віхою досліджень та оцінки Корюківської трагедії стало видання у 2012 р. матеріалів Міжнародної наукової конференції, проведеної 14 грудня 2011 р. у м. Корюківка, «Актуальні проблеми партизансько-підпільного руху в Україні в роки Великої Вітчизняної війни».

У 2011 р. було прийнято рішення відзначити на вищому державному рівні пам'ять про жертви Корюківської трагедії 1943 р. – злочину нацистів проти цивільного населення. Президент України В. Янукович видав Указ «Про заходи у зв'язку з 70-ми роковинами Корюківської трагедії» від 22 вересня 2011 р. № 925, а Верховна Рада України ухвалила постанову «Про вшанування пам'яті жертв Корюківської трагедії під час Другої світової війни» від 21 жовтня 2011 р. № 3965-VI. Для реалізації цих важливих рішень Глави держави та парламенту, органи державної виконавчої влади прийняли відповідні рішення: Кабінет Міністрів України – розпорядження «Про заходи у зв'язку з 70-ми роковинами Корюківської трагедії» від 25 квітня 2012 р. № 235-р., голова Чернігівської обласної державної адміністрації – розпорядження «Про заходи у зв'язку з 70-ми роковинами Корюківської трагедії» від 21 травня 2012 р. № 184. Громадськість оцінила їх як відновлення історичної справедливості.

Проте це тільки перші кроки у поширенні знання серед науковців та громадськості України і світу про страшний нацистський злочин та розумінні його уроків для сучасності. Вона ще недостатньо відома навіть у рік відзначення 70-х роковин Корюківської трагедії на державному рівні. Наочним прикладом рівня обізнаності вітчизняних науково-педагогічних кіл служить ґрунтовний науковий посібник для студентів гуманітарних спеціальностей вищих навчальних закладів доцента Львівського національного університету імені Івана Франка, кандидата історичних наук Андрія Козицького «Геноцид та політика масового винищення цивільного населення у XX ст. (причини, особливості, наслідки)», який видано у 2012 р. у Львові. У підрозділі «Військові злочини нацистів на окупованих територіях СРСР» сьомого розділу книги «Військові злочини під час Другої світової війни та перші повоєнні роки» автор приділив спеціальну увагу нацистській каральній політиці знищення населених пунктів разом із цивільним населенням у Білорусі і слушно відмітив: «Хатинь і сьогодні – символ страждань та жахів геноциду цивільного населення окупованої території Білорусії. Таких сіл, які окупанти спалили, в республіці було сотні». Водночас у цьому підрозділі посібника, в якому достатньо ґрунтовно аналізувалася нацистська терористична політика на окупованій території України, жодного слова не сказано не тільки про Корюківську трагедію, а й про знищення карателями сотень сіл і селищ як про окремих вид злочинів проти цивільного населення.

Про недостатню обізнаність вітчизняної та європейської громадськості свідчить такий факт: 1 березня 2013 р. у м. Корюківка Чернігівської області під час жалобних заходів заступник Посла Федеративної Республіки Німеччина в Україні Анка Фельдгузен в інтерв'ю чернігівському телеканалу «Дитинець» зауважила: «Про Корюківську [трагедію] у нас [у Німеччині] ніхто не знає. І навіть тут, в Україні, я вчора спитала в українців, багато хто не знає».

Важливим напрямом у стимулюванні науково-дослідницької та інформаційно-просвітницької роботи для подальшого розвитку політики національної пам'яті є створення тематичних бібліографічних покажчиків.

Представлений у цій публікації бібліографічний покажчик складено до 70-х роковин Корюківської трагедії. До нього в хронологічній послідовності виходу у світ вміщено збірники документів, книги, статті із журналів і газет, які вийшли упродовж 1943–2012 рр. (добір матеріалу завершено 15 грудня 2012 р.).

Документи

1. АКТ Корюковской районной комиссии по установлению и расследованию злодеяний немецко-фашистских захватчиков о массовом уничтожении мирного населения города Корюковки. 2 сентября 1944 г. [Текст] // Черниговщина в период Великой Отечественной войны (1941–1945 гг.): сб. док. и материалов. – К., 1978. – С. 98–99.

2. ИЗ ДОКЛАДА областной государственной комиссии по установлению и расследованию злодеяний немецко-фашистских захватчиков на территории области с сентября 1941 по сентябрь 1943 года. 16 марта 1945 г. [Текст] // Черниговщина в период Великой Отечественной войны (1941–1945 гг.): сб. док. и материалов. – К., 1978. – С. 102–106.

С.103: Трагедія Корюківки.

3. ИЗ ОБРАЩЕНИЯ подпольного обкома КП(б)У и областного штаба партизанского движения с призывом к трудящимся усилить борьбу против фашистских за-

хватчиков. 30 мая 1943 г. [Текст] // Черниговщина в период Великой Отечественной войны (1941–1945 гг.): сб. док. и материалов. – К., 1978. – С. 172–174.

В документі розповідається про криваву трагедію, яка сталася у Корюківці.

4. АКТ о зверствах фашистских захватчиков в Корюковке Черниговской области. 21 сент. 1943 г. [Текст] // Советская Украина в годы Великой Отечественной войны. 1941–1945: док. и материалы в 3-х т. – К., 1985. – Т. 2. – С. 301–303.

5. ІЗ ДОПОВІДІ Чернігівської обласної державної комісії з розслідування злочинів, скоєних німецько-фашистськими загарбниками на території області з вересня 1941 р. по вересень 1943 р. 16 березня 1945 р. [Текст] // Німецько-фашистський окупаційний режим на Чернігівщині: [зб. док. і матеріалів]. – Чернівці, 2000. – С. 82–88.

С. 84: Трагедія Корюківки.

6. КОРЮКІВКА, 1943: злочин проти людяності [Текст]: зб. док. і матеріалів / Укр. ін-т нац. пам'яті, Чернівці. ОДА, Корюків. іст. музей; упоряд.: С.В. Бутко, Т.В. Макаренко. – Чернівці : Лозовий В. М., 2010. – 87 с.: фото. – (Пам'ять народу неубінна).

7. МАРТИРОЛОГ встановлених жертв Корюківської трагедії 1943 року [Текст]: довід. / упоряд.: С. В. Бутко, О. О. Толкачова; відп. ред.: Р. І. Пилявець. – Чернівці : Десна Поліграф, 2011. – 220 с. – (Укр. ін-т нац. пам'яті; Чернівці. ОДА; Корюків. РДА; Корюків. істор. музей).

8. ПРО ЗАХОДИ у зв'язку з 70-ми роковинами Корюківської трагедії [Текст]: Указ Президента України № 925/2011 від 22 верес. 2011 р. // Маяк (Корюківка). – 2011. – 24 верес.; [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.president.gov.ua>

9. ПРО ВІШАНУВАННЯ пам'яті жертв Корюківської трагедії під час Другої світової війни [Текст]: постанова Верховної Ради України № 3965-VI від 21 жовт. 2011 р. // Уряд. кур'єр. – 2011. – № 206 (5 листопада). – С. 21.; Відом. Верх. Ради України. – 2012. – №19-20. – С. 191.

10. ПРО СТВОРЕННЯ комунального закладу «Музейно – меморіальний комплекс пам'яті жителів населених пунктів України, знищених фашистськими окупантами» Чернігівської обласної ради [у місті Корюківка] [Електронний ресурс]: рішення сесії Чернігівської обласної ради від 29.03.2012 р. – Режим доступу: http://cg.gov.ua/web_docs

11. ПРО ЗАХОДИ у зв'язку з 70-ми роковинами Корюківської трагедії [Текст]: розпорядження Кабінету Міністрів України від 24.04.2012 р. № 235-р. // Уряд. кур'єр. – 2012. – № 86 (17 травня). – С. 29; [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kmu.gov.ua>

12. ПРО ЗАХОДИ у зв'язку з 70-ми роковинами Корюківської трагедії [Електронний ресурс]: розпорядження голови Чернігівської обласної державної адміністрації від 21.05.2012 р. №184. – Режим доступу: http://cg.gov.ua/web_docs

Книги і статті

1943

13. ТРИФОН Л. Звірі! [Текст] /Л.Трифон //Більшовик (Чернівці). – 1943. – 18 березня.

1944

14. МИКИТЕНКО М. Кров Корюківки [Текст] / М. Микитенко // Деснян. правда (Чернівці). – 1944. – 26 березня.

15. ВІДБУДУЄМО рідне місто [Текст]//Прапор перемоги (Корюківка). – 1944. – 21 вересня.

16. ДЕРЖАВІН б.і.). Ликвідуємо наслідки господарювання німців [у Корюківці] [Текст] / Державін // Прапор перемоги. – 1944. – 21 вересня.

1947

17. ХРОНОЛОГІЧНИЙ довідник про тимчасову окупацію німецько-фашистськими загарбниками населених пунктів Чернігівської області і визволення їх Червоною Армією (1941–1943 рр.) [Текст] / підгот. до вид. П. Дніпровський і С. Малкель. – Чернігів, 1947. – 324 с.

С. 111–121: Корюківський район.

1948

18. ГЕРОЇ партизанської боротьби на Україні [Текст]: (зб. нарисів). Кн. 1. – К.: Держполітвидав, 1948. – 312 с.: іл.

С. 251–258: Нарис про Героя Рад. Союзу Г. С. Артозєєва, учасника бою за повернення ст. Корюківка 27 лютого 1943 року.

1954

19. АРТОЗЕЕВ Г. Партизанская быль [Текст] / Георгий Артозеев; лит. запись И. Бразуль. – М.: Воениздат, 1954. – 154 с.

С. 126–130: Спогади партизана з'єднання О. Федорова, Героя Рад. Союзу Г. Артозєєва про напад на німецький гарнізон на станції Корюківка.

1962

20. ЛЕСНАЯ Л. Свидетельствуют расстрелянные [Текст]: место преступления – Корюковка / Лидия Лесная // Огонек (Москва). – 1962. – № 2. – С. 4–5.

1967

21. ХОМЕНКО М. По велінню совісті [Текст] / М. Хоменко // Маяк (Корюківка). – 1967. – 23 листопада.

Підпільники в Корюківці, які стали жертвами трагедії.

1969

22. ИВУШКИН Н. Б. За все в ответе [Текст] / Николай Ивушкин. – М.: Воениздат, 1969. – 231 с. – (Военные мемуары).

Автор книги – колишній полковник Рад. Армії, фронтовий політпрацівник.

С. 112–113: Спогад про те, якою автор побачив Корюківку після визволення.

23. ТКАЧЕНКО Ф. Вилітали в бурю орлята [Текст] / Федір Ткаченко. – Львів: Каменяр, 1969. – 247 с.

С. 147–150: Розгром партизанами німецького гарнізону на станції Корюківка.

1972

24. КОСТЮК Г. Нескорене місто [Текст] / Г. Костюк // Маяк. – 1972. – 26 верес., 28 жовт., 5 груд., 9 груд.

25. ШУШКЕВИЧ С. Корюківка [Текст]: вірш / Станіслав Шушкевич; пер. з білорус. // Деснян. правда. – 1972. – 26 листопада

1974

26. ПЕТРЕНКО Н. Пісня про Корюківку [Текст]: вірш / Надія Петренко // Деснян. правда. – 1974. – 21 вересня.

1973

27. ІСТОРІЯ міст і сіл Української РСР. Чернігівська область. – К.: Укр. рад. енцикл., 1972. – 780 с.

С. 362: Корюківська трагедія.

28. ТИХОНОВСЬКИЙ А. М. Тридцять років тому [Текст] / А. Тихоновський // Маяк. – 1973. – 20 вересня.

Спогади колишнього партизана з'єднання О. Федорова про події у Корюківці.

1977

29. НАРІЖНИЙ Б. Незвойована Корюківка [Текст] / Борис Наріжний // Дніпро (Київ). – 1977. – № 7.– С. 103–113.

30. У БРОНЗІ і граніті [Текст] // Деснян. правда. – 1977. – 30 жовтня.

Пам'ятник (скульптурна композиція з бронзи) борцям руху Опору фашистам. Відкритий 1975 р. Скульптор Інна Коломієць.

31. ХОМЕНКО А., Піскун І. Хай війни кануть в небуття! [Текст] / А. Хоменко, І. Піскун // Маяк. – 1977. – 1 листопада.

Відкриття 30 жовтня 1977 р. пам'ятника-меморіалу жертвам трагедії.

1979

32. НАРІЖНИЙ Б. Горобінова заграва [Текст]: розповідь-документ про трагедію Корюківки / Борис Наріжний. – К. : Молодь, 1979. – 144 с.: фото.

33. ВОДОП'ЯН І. З племені нескорених [Текст] / Іван Водоп'ян // Комс. гарт (Чернігів). – 1979. – 27 січня.

Розповідь командира партизанського загону ім. Леніна про Корюківську трагедію.

34. ЛЕУС В. Це потрібно живим [Текст] / Віталій Леус // Деснян. правда. – 1979. – 21 жовтня. – С. 4.

35. ЖУРБА К. Полум'яні сторінки [Текст] / Кузьма Журба // Маяк. – 1979. – 24 листопада. – С. 3.

36. ЩЕРБОНОС В. Це було на Чернігівщині [Текст] / Василь Щербонос // Комс. гарт. – 1979. – 1 грудня. – С. 2.

1980

37. КОСТЮК Г. Пам'ятайте, це люди! [Текст] / Григорій Костюк // Маяк. – 1980. – 1 березня. – С. 2.

38. РОМОДАН А. Не повинно повторитись! [Текст] / А. Ромодан // Маяк. – 1980. – 5 березня. – С. 4.

1982

39. ВОДОП'ЯН І. І. Граніт [Текст] / Іван Водоп'ян; літ. запис І. П. Дудка. – К. : Політвидав України, 1982. – 175 с.: іл.

С. 115–121: Корюківська трагедія.

40. ПАМ'ЯТНИКИ і монументи України. 1811–1982 [Текст]: альбом / авт.-упоряд. Д. Г. Янко. – К. : Мистецтво, 1982. – 263 с.

Іл. 118: Пам'ятник жертвам Корюківської трагедії.

1983

41. ІННА Коломієць [Текст]: альбом /авт. вступ. ст. та упоряд. О. С. Чорнобривцева. – К.: Мистецтво, 1983. – 95 с. : іл.

Альбом присвячено творчості відомого українського скульптора, засл. діяча мистецтв УРСР І. А. Коломієць (1921–2005), автору пам'ятника загиблим у Корюківці.

42. ИСТОРИЯ городов и сел Украинской ССР: Черниговская область. – К. : Укр. сов. энцикл., 1983. – 816 с.

С. 379: Трагедія Корюківки.

43. КОРЮКІВКА [Текст]: фотоальбом / авт.-упоряд. Н.Й. Петренко; фото С. С. Крячко; худож. Л.М. Момот. – К.: Мистецтво, 1983. – 47 с.: іл.

44. КУГУК О. Хатина як реліквія [Текст] / О. Кугук // Маяк. – 1983. – 18 січня. – С. 2.

45. МИР тобі, нескорена Корюківко! [Текст]: [матеріали, які відображають трагедію містечка] // Комс. гарт. – 1983. – 1 березня.

46. СЕЩЕНКО М. Місто наше трудове [Текст] / М. Сещенко // Маяк. – 1983. – 1 березня. – С. 2.

47. КОСТЮК Г. І врятувала мати синів... [Текст] / Г. Костюк // Маяк. – 1983. – 3 березня. – С. 3.

48. ПАМ'ЯТЬ народу невмируща [Текст] // Маяк. – 1983. – 3 березня. – С. 4.

49. ФОМІЧОВ А. Не скорилися ворогам [Текст]: мітинг-реквієм у Корюківці / Андрій Фомічов // Деснян. правда. – 1983. – 4 березня.

50. ГАЛЬЧЕНКО В., Протопопов П. На цій нескореній землі [Текст] / В. Гальченко, П. Протопопов // Рад. освіта (Київ). – 1983. – 21 червня.

51. КОРНЮШЕНКО Т. Мітинг – реквієм [біля пам'ятника жертвам гітлерівського терору] [Текст] / Тимофій Корнюшенко // Пам'ятники України. – 1983. – № 4. – С. 15–16.

1984

52. КАРПЕНКО Л. Вітер пам'яті [Текст] / Л. Карпенко // Маяк. – 1984. – 1 березня. – С. 1.

53. ЛИСЕНКО О. Вічний біль [Текст] / О. Лисенко // Маяк. – 1984. – 1 березня. – С. 2.

54. ЗАРІЦЬКА М. Їхні серця з нами [Текст] / М. Заріцька // Маяк. – 1984. – 3 березня. – С. 2.

1985

55. ПЕРШИНА Т. С. Фашистський геноцид на Україні. 1941–1944 [Текст] / Т. Першина. – К. : Наук. думка, 1985. – 172 с.

С. 62–63: Корюківська трагедія.

1986

56. НАРІЖНИЙ Б. Незвойована Корюківка [Текст] / Борис Наріжний // Дзвони пам'яті: кн. про трагедію сіл Сумщини та Чернігівщини, знищених фашистами у роки війни / Упоряд. Л. Н. Горlach та ін.; редкол. Ю. О. Збанацький та ін. – К., 1986. – С. 129–145.

57. КРАВЧЕНКО О. Розповідаю усім [Текст]: [спогади очевидця] / О. Кравченко // Маяк. – 1986. – 1 березня.

1988

58. НАРІЖНИЙ Б. Горобінова заграва [Текст] / Борис Наріжний. – 2-е вид., доп. – К. : Молодь, 1988. – 147 с.

59. ЧЕРНІГІВСЬКА область [Текст] // Вінок безсмертя: кн.-меморіал / Редкол. О. Ф. Федоров (голова), В. А. Маняк та ін. – К., 1988. – С. 35–111.
С. 44–53: Корюківка.

60. КУЗУБ Г. Т. Не забути очей убивці [Текст] / Г. Кузуб // Маяк. – 1988. – 1 березня. – С. 3.

61. ЛИТВИН В. М. Кат мене не помітив [Текст] / Володимир Литвин // Маяк. – 1988. – 1 березня. – С. 3.

62. МОТЧАНА Н. За вбивцями йшли палії [Текст] / Н. Мотчана // Маяк. – 1988. – 1 березня. – С. 2.

63. ФЕДОСЕНКО М. Міг би розповісти більше [Текст] / М. Федосенко // Маяк. – 1988. – 1 березня. – С. 3.

64. ХОМКО А. Думаю про Батьківщину [Текст]: [спогади про трагедію] / А. Хомко // Маяк. – 1988. – 1 березня. – С. 2.

65. ВЕРЕЩАКА Л. Це потрібно живим... [Текст]: мітинг-реквієм, присвячений 45-й річниці Корюківської трагедії / Л. Верещака // Маяк. – 1988. – 3 березня.

66. КАЛІНІНА О. Хай буде мир [Текст] / О. Калініна // Маяк. – 1988. – 7 квітня. – С. 3.

67. ЛИТВИН К. А все перед очима... [Текст] / К. Литвин // Маяк. – 1988. – 7 квітня. – С. 3.

68. МОЙСІЄНКО О. Спалена – нескорена [Текст] / О. Мойсієнко // Маяк. – 1988. – 7 квітня. – С. 3.

69. МАНЯК В. Вінок безсмертя [Текст]: книга-меморіал / Володимир Маняк // Україна. – 1988. – № 25. – С. 1–2.

Відомий укр. письменник, керівник авт. колективу, член редкол. видання розповідає про історію створення книги-меморіалу, до якої увійшов нарис про трагедію Корюківки.

70. ЛИСТОПАД І. Просто любов [Текст] / І. Листопад // Деснян. правда. – 1988. – 24 серпня.

Трагічна смерть священика Бондаревського, яка сталася у Корюківці 1943 р.

1989

71. НИКИФОРЕНКО (Кулик) У. Бачу той березень... [Текст] / У. Никифоренко (Кулик) // Маяк. – 1989. – 2 березня. – С. 3.

72. ТИХОНОВСЬКИЙ Л. Як це було... [Текст] / Л. Тихоновський // Маяк. – 1989. – 20 червня. – С. 4.

73. ПОПЕЛЬ В. Меморіал у Корюківці. Де взяти кошти? [Текст] / В. Попель // Деснян. правда. – 1989. – 19 грудня.

Відкрито спец. рахунок на будівництво меморіалу в Корюківці в пам'ять про спалені села України.

1990

74. КОРЮКІВСЬКИЙ меморіал [Текст] // Чернігівщина: енцикл. довід. – К., 1990. – С. 350.

75. ДУШКО Р. Немов страшний сон [Текст] / Р. Душко // Маяк. – 1990. – 1 березня. – С. 4.

76. САПОН С. Відлуння кривавого березня [Текст] / С. Сапон // Маяк. – 1990. – 1 березня. – С. 4.

77. КОСТЮК Г. Нескорена Корюківка [Текст]: художньо-док. повість / Г. Костюк // Маяк. – 1990. – 3 лип., 5 лип., 10 лип., 12 лип., 17 лип., 19 лип., 24 лип., 26 лип., 31 лип., 2 серп., 7 серп., 9 серп., 14 серп., 16 серп., 21 серп., 23 серп., 28 серп., 30 серп., 6 верес., 13 верес., 20 верес., 25 верес., 2 жовт., 4 жовт., 11 жовт., 16 жовт., 23 жовт., 25 жовт., 30 жовт., 1 листоп., 13 листоп., 15 листоп., 20 листоп., 27 листоп., 29 листоп., 6 груд., 13 груд., 18 груд., 20 груд., 25 груд., 27 груд.

1991

78. ДУДКО О. Кривавились тривожно блискавиці [Текст]: [уринок із док. повісті] / О. Дудко // Маяк. – 1991. – 28 лютого, 2 березня. – С. 4.

1993

79. КОШЕЛЬ Ф. Березневий серця щем Корюківки [Текст]: до 50-річчя Корюківської трагедії 1-3 березня 1943 року / Федір Кошель // Маяк. – 1993. – 13 лютого. – С. 1.

80. КОНДРАТЕНКО Д. Серце щемить і досі [Текст] / Д. Кондратенко // Маяк. – 1993. – 27 лютого. – С. 2.

81. СУРОВЕЦЬ О. Чорний ранок [Текст] / О. Суровець // Маяк. – 1993. – 27 лютого. – С. 4.

82. ХРОЛЕНКО В. Вони живуть у наших справах і серцях [Текст] / В. Хроленко // Маяк. – 1993. – 27 лютого. – С. 4.

83. ДУДКО О. Визволителі [Текст]: (уринок із док. повісті «Кривавились тривожні блискавиці») / О. Дудко // Маяк. – 1993. – 16 жовт., 23 жовт.

1994

84. ТРИФОН Л. Кореспонденція про криваву розправу з мирним населенням м.Корюківка 18 березня 1943 р. [Текст] / Л. Трифон // В тилу ворога. – Чернігів, 1994. – С. 66–67.

85. СКРИПКА М. Дитинство в огні [Текст] / Марія Скрипка // Маяк. – 1994. – 2 березня. – С. 5.

86. СУРОВЕЦЬ О. Пекучу зронимо сльозу [Текст] / О. Суroveць // Маяк. – 1994. – 2 березня. – С. 3.

87. ВАСИЛЬСВ О. Пам'ять наших сердець [Текст] / О. Васильєв // Маяк. – 1994. – 5 березня. – С. 3.

1995

88. СУРОВЕЦЬ О. Вони жили на вулиці Вокзальній [Текст] / О. Суroveць // Маяк. – 1995. – 1 березня. – С. 3.

89. КАРПЕНКО М. У пастиці [Текст] / М. Карпенко // Маяк. – 1995. – 16 березня. – С. 4.

90. СУНКО О. Істини ради... [Текст]: Друга світова війна: невідомі стор. / О. Сунко // Сіверян. літопис. – 1995. – № 3. – С. 19–26.

1996

91. СУРОВЕЦЬ О. Те, що бачили очі є істина [Текст] / О. Суroveць // Маяк. – 1996. – 28 лютого. – С. 3.

1997

92. СУРОВЕЦЬ О. Вони завжди з нами [Текст] / О. Суroveць // Маяк. – 1997. – 1 березня. – С. 4.

93. РУСІН П. Пам'ять про трагедію Корюківки – жива істина [Текст] / П. Русін // Маяк. – 1997. – 8 березня. – С. 9.

1998

94. НАЗАРОВА З. Живи вічно, Корюківко! [Текст] / Зоя Назарова // Маяк. – 1998. – 5 березня. – С. 4.

1999

95. СУРОВЕЦЬ О. Болюча пам'ять не згасає [Текст] / О. Суroveць // Маяк. – 1999. – 27 лютого. – С. 2.

96. НАЗАРОВА З. Це було у Корюківці... [Текст] / Зоя Назарова // Деснян. правда. – 1999. – 2 березня.

2000

97. ДУДКО О. Зачистка Корюківки 1-3 березня 1943 [Текст] / О. Дудко // Гарт (Чернігів). – 2000. – 17 березня. – С. 11.

2001

98. ПАВЛЕНКО С. Корюківка – в жалобі [Текст] / Сергій Павленко // Голос України (Київ). – 2001. – 3 березня.

Оголошено дні жалоби в пам'ять загиблих.

99. ПАМ'ЯТЬ ЖИВЕ У ПОКОЛІННЯХ [Текст] // Маяк. – 2001. – 3 березня. – С. 2.

100. СУРОВЕЦЬ О. Біль незабутніх днів [Текст] / О. Суroveць // Маяк. – 2001. – 3 березня. – С. 2.

2002

101. КОРЮКІВСЬКА трагедія [Текст] //Чернігівщина у вогні: календар-2003 / т-во «Чернігівське земляцтво». – К., 2002. – С. 252, 254.

Листівка-звернення Червоних партизан до населення окупованої Чернігівщини.

102. ВАЛЕНТІЙ О. Тяжке минуле [Текст] / О. Валентій // Маяк. – 2002. – 2 березня. – С. 4.

103. ВІЙНА, яку неможливо забути [Текст] // Маяк. – 2002. – 2 березня. – С. 1.

2003

104. ГОНЧАР О. В. Реквієм пам'яті [Текст]: 60 років Корюківській трагедії / О. Гончар. – Корюківка, 2003. – [Буклет].

105. КОРЮКІВКА – наша біль і любов [Текст] / упоряд. В. Є. Устименко; т-во «Чернігівське земляцтво»; Корюківське відділення. – К., 2003. – 140 с.

106. СКРИПКА М. Операція в містечку [Текст]: [спогади колишньої партизанки] / Марія Скрипка // Маяк. – 2003. – 8 лютого. – С. 6.

107. СУНКО О. Серце вішувало [Текст] / Олексій Сунко // Маяк. – 2003. – 22 лютого. – С. 3.

108. ЧЕРНИШ-МОСТОВИЧ Г. Незгасима пам'ять [Текст] / Г. Черниш-Мостович // Маяк. – 2003. – 22 лютого. – С. 5.

109. ЦНА крові [Текст]: (два погляди): до 60-річчя Корюківської трагедії // Нова Просвіта (Ніжин). – 2003. – 28 лютого.

110. ДОРОПІЙ І. О. Боже, святий спасителю [Текст] / І. Доропій // Маяк. – 2003. – 1 березня. – С. 2.

111. ПАВЛЕНКО С. Чорний понеділок Корюківки [Текст] / Сергій Павленко // Літ. Чернігів. – 2003. – № 1 (січень). – С. 151–161.

112. ПАВЛЕНКО С. Чорний понеділок [Текст] / Сергій Павленко // Голос України. – 2003. – 1 березня. – С. 12.

113. СУРОВЕЦЬ О. Для нелюдів святого не було [Текст] / О. Суroveць // Маяк. – 2003. – 1 березня. – С. 4.

114. КОРЮКІВКА пам'ятає і вшановує [Текст] // Уряд. кур'єр (Київ). – 2003. – 4 березня. – С. 12.

115. УСТИМЕНКОВ. Чорний понеділок Корюківки [Текст] / Василь Устименко // Уряд. кур'єр. – 2003. – 2 квітня. – С. 13.

116. КОРНІЄВСЬКА Д. Про холокост у нашому містечку... [Текст] / Дарина Корнієвська // Маяк. – 2003. – 13 вересня. – С. 6.

Спогади свідка.

2004

117. КНИГА скорботи України. Чернігівська область. Т. 2. Ічнянський район. Козелецький район. Коропський район. Корюківський район. Куликівський район [Текст]. – Чернігів : РВК «Деснян. правда», 2004. – 448 с.

С. 247–387: Корюківський район.

118. ПАВЛЕНКО С. Чорний понеділок Корюківки [Текст] / Сергій Павленко // Чернігівщина incognita. – Чернігів, 2004. – С. 111–121.

119. КОНКУРС на кращий ескізний проект Меморіалу жертвам Корюківської трагедії [Текст] // Маяк. – 2004. – 7 лютого. – С. 4.

120. СТАРЧЕНКО В. «Корюківці були сміливими серед сміливих...» [Текст] / В. Старченко // Отчий поріг (Київ). – 2004. – № 5 (травень). – С. 5.

Окупаційний режим і рух опору в Корюківці. Свідчення очевидця.

121. СТАРЧЕНКО В. Низько вклонімося його пам'яті [Текст] / В. Старченко // Отчий поріг. – 2004. – № 9 (вересень). – С. 5.

Про С. Д. Потапенка – одного з керівників Корюківського підпілля 1941–1943 рр.

2005

122. РЯБЧЕНКО О. Корюківська трагедія [Текст] / О. Рябченко // Маяк. – 2005. – 26 лютого. – С. 3.

123. ДОРОГОЮ примирення [Текст] // Маяк. – 2005. – 5 березня. – С. 1–2.

124. НАЗАРОВА З. Дорогою примирення [Текст] / Зоя Назарова // Маяк. – 2005. – 5 березня.

Надзвичайний і Повноважний посол ФРН Д. Штюдеманн поклав квіти до пам'ятника загиблим корюківцям.

125. НАЗАРОВА З. Замість зневаги і ненависті – примирення й порозуміння [Текст] / Зоя Назарова // Деснян. правда. – 2005. – 10 березня. – С. 10; Маяк. – 2005. – 10 березня. – С. 4.

Перебування у Корюківці Надзвичайного і Повноважного посла ФРН Д. Штюдеманна, який взяв участь у заходах, приурочених до 62-ї річниці трагедії цього міста.

2006

126. БОЖОК В. 1-3 березня – 63-тя річниця Корюківської трагедії [Текст] / Віктор Божок // Маяк. – 2006. – 25 лютого. – С. 5.

127. МОТЧАНА Н. Жаккі березневі дні [Текст] / Н. Мотчана // Маяк. – 2006. – 25 лютого. – С. 3.

128. БЕРЕЗНЕВІ заграви [Текст] // Маяк. – 2006. – 4 березня. – С. 4.

129. ПЕРШОБЕРЕЗНЕВИЙ мітинг-реквієм [Текст] // Маяк. – 2006. – 4 березня. – С. 1.

2007

130. САВЧЕНКО В. Трагедія корюківської землі [Текст] / В. Савченко // Отчий поріг. – 2007. – № 3 (березень). – С. 7.

2008

131. РУБЕЙ Н. У пекельному вогні люди горіли живцем [Текст] / Н. Рубей // Маяк. – 2008. – 1 березня. – С. 4.

132. ФІНІН Б. Фашист стріляв і палив [Текст] / Б. Фінін // Маяк. – 2008. – 1 березня. – С. 2.

133. ПАНАХИДА за жертвами корюківської трагедії [Текст] // Деснян. правда. – 2008. – 4 березня. – С. 3.

134. ШМАТОК З. «Ми хотіли жити!» [Текст] / Зоя Шматок // Деснян. правда. – 2008. – 4 березня. – С. 3.

2009

135. ШМАТОК З. «Мамо-мамо, ви згоріли в огні...» [Текст] / Зоя Шматок // Деснян. правда. – 2009. – 3 березня. – С. 5.

136. ФІЛЬМ про Корюківку вийде у червні [Текст] // Маяк. – 2009. – 30 травня. – С. 4.

2010

137. АВРАМИШИНА В. Мій рідний краю, ти навек воскрес [Текст] / В. Аврамишина // Маяк. – 2010. – 27 лютого. – С. 2.

138. ЛЕВЕНОК І. Чому з'явилася українська Хатинь? [Текст] / Ігор Левенок // Деснян. правда – вільна (Чернігів). – 2010. – 2 березня. – С. 3.

139. ПАМ'ЯТЬ – не спалити: 1-3 березня – дні Корюківської трагедії [Текст] : [спогади очевидців] // Деснян. правда – вільна. – 2010. – 2 березня. – С. 3.

140. ЯСЕНЧУК О. Корюківська трагедія: запитань багато [Текст] / Олександр Ясенчук // Сіверщина (Чернігів). – 2010. – 18 березня. – С. 12.

2011

141. КОРЮКІВКА 1-2 березня і 9 березня 1943 року. Знищення гітлерівськими карателями містечка разом із мирним населенням [Текст]: буклет / упоряд.: С. В. Бутко, Т. В. Макаренко. – [Б. м. : б. в.], [2011]. – 1 розг. арк. с.: іл. – (Пам'ять народу неубієнна).

142. ЯСЕНЧУК О. Корюківська трагедія: запитань багато [Текст] / Олександр Ясенчук // Сіверщина incognita. – Чернігів, 2011. – Вип. I. – С. 140–143.

143. ПРЕЗЕНТАЦІЯ нової книги про Корюківську трагедію [Текст] // Маяк. – 2011. – 22 січня. – С. 5.

144. КОРЮКІВКА-43 [Текст] // Деснян. правда. – 2011. – 29 січня. – С. 4.

3 презентації зб. «Корюківка, 1943: злочин проти людяності» у Чернігів. обл. історичному музеї ім. В. Тарновського.

145. ШМАТОК З. «Корюківка, 1943: злочин проти людяності»: у інституті національної пам'яті хочуть підняти тему Корюківської трагедії на міжнародному рівні [Текст] / Зоя Шматок // Деснянка вільна. – 2011. – 29 січня. – С. 4.

146. ВЕДЕНЕСЬВ Д. Кров і попіл Корюківки [Текст] / Дмитро Веденєєв // Дзеркало тижня (Київ). – 2011. – 26 лютого. – С. 18.

147. ХАЛІМАН І. Знати і пам'ятати [Текст] / І. Халіман // Маяк. – 2011. – 26 лютого. – С. 1.

148. ШМАТОК З. «Мій батько був священником»: 1-3 березня – Дні пам'яті жертв Корюківської трагедії в роки Великої вітчизняної війни [Текст] / Зоя Шматок // Деснянка вільна. – 2011. – 1 березня. – С. 3.

Нарис містить нові факти і документи про цю трагедію.

149. УСТИМЕНКО В. Пам'ять народу неубієнна [Текст] / Василь Устименко // Отчий поріг. – 2011. – березень. – С. 7.

150. ПАВЛЕНКО С. Корюківська трагедія – у пам'яті навіки [Текст] / Сергій Павленко // Голос України. – 2011. – 4 березня. – С. 12.

151. НАЗАРЕНКО В. Пам'ять неубієнна [Текст] / Віталій Назаренко // Деснян. правда. – 2011. – 5 березня. – С. 2.

152. ШМАТОК З. Сонце, світ і квіти [Текст] / Зоя Шматок // Деснянка вільна. – 2011. – 5 березня. – С. 3.

153. ЛИТВИНЕНКО Н. Вічний біль Корюківки [Текст] / Наталя Литвиненко // Сільські вісті. – 2011. – 17 березня. – С. 3.

154. КОРНІЄВСЬКА Д. Свідки корюківської трагедії [Текст] / Дарина Корнієвська // Деснян. правда. – 2011. – 7 травня. – С. 3.

155. ЛИТВИН В. Війна, що завжди з нами... [Текст] / Володимир Литвин // Голос України. – 2011. – 7 травня. – С. 4-5.

156. ТЮТЮННИК Є. Приречені на загибель [Текст] / Євдокія Тютюнник // Уряд. кур'єр. – 2011. – 7 травня. – С. 5.

157. ШМАТУХА С. Як вирок фашизму [Текст] / Світлана Шматуха // Деснян. правда. – 2011. – 13 серпня. – С. 3.

Корюків. істор. музей: засідання «круглого столу», де йшлося про співпрацю органів виконавчої влади та місцевого самоврядування з громадськими організаціями з увічнення пам'яті жертв Корюківської трагедії.

158. ДИМИЧ А., Студєнова Л. Корюківка – город Феникс [Текст] / Андрей Димич, Людмила Студєнова // Слово Черниговщини (Чернигов). – 2011. – № 19 (24 августа). – С. 2.

Місто спалене фашистами і відроджене.

159. БОЖОК В. Крок за кроком – до втілення [Текст] / Віктор Божок // Маяк. – 2011. – 24 вересня. – С. 3.

160. ШМАТОК З. Корюківка стане українською Хатинню [Текст] / Зоя Шматок // Деснянка вільна. – 2011. – 24 вересня. – С. 1.

Про ідею спорудження у Корюківці меморіального комплексу пам'яті населених пунктів України, знищених німецькими фашистами.

161. ГОНЧАР О. Перші кроки на шляху до Меморіалу [Текст] / О. Гончар // Маяк. – 2011. – 8 жовтня. – С. 3.

162. ЗГАДАТИ прізвища жертв корюківської трагедії 1943 р. та увічнити пам'ять про них [Текст] // Маяк. – 2011. – 22 жовтня. – С. 2.

163. ПАМ'ЯТІ жертв корюківської трагедії [Текст] // Деснян. правда. – 2011. – 5 листопада. – С. 3.
164. ДО КОРЮКІВКИ прийдуть науковці [Текст] // Маяк. – 2011. – 12 листопада. – С. 2.
165. ДОВГАЛЬ О. Робота над будівництвом Меморіалу у Корюківці у проєктно-му стані [Текст] / О. Довгаль // Деснян. правда. – 2011. – 26 листопада. – С. 3.
166. ПАВЛЕНКО С. У Корюківці збудують меморіал [Текст] / Сергій Павленко // Голос України. – 2011. – 7 грудня. – С. 3.
167. МІЖНАРОДНА конференція у Корюківці [Текст] // Маяк. – 2011. – 17 грудня. – С. 1.
168. ПРІОРИТЕТИ 2011 року [Текст]: [вшанування пам'яті жертв Корюківської трагедії] // Деснян. правда. – 2011. – 17 грудня. – С. 3.
169. ШМАТОК З. Ні – амністії пам'яті [Текст] / Зоя Шматок // Деснянка вільна (Чернігів). – 2011. – 17 грудня. – С. 1, 5.
170. БОЖОК В. Учасники її дізналися про нові сторінки бойових походів... [Текст] / Віктор Божок // Маяк. – 2011. – 24 грудня. – С. 4.
- Виставка «Партизанський рух на Чернігівщині у період 1941–1943 років» демонструвалась під час роботи міжнар. конф. у Корюківці.
171. БУТКО С. Пам'ять незнищенна [Текст]: імена безневинно убієнних корюківчан увіковічать у книгах та у граніті меморіалу / розмову [з наук. співробітником ін-ту нац. пам'яті] вів Віктор Божок // Маяк. – 2011. – 24 грудня. – С. 4.
172. ГОНЧАР О. Спільнота підтвердила – меморіалу бути [Текст] / О. Гончар // Маяк. – 2011. – 24 грудня. – С. 3.
173. КАРАНДА Я. Попіл Корюківської трагедії стукає в наші серця [Текст] / Ярослав Каранда // Деснян. правда. – 2011. – 24 грудня. – С. 3.
174. ВЕДЕНЕЕВ Д. Позабуття трагедія: момент істини [Текст] / Дмитрій Веденеев // X-FILES. Секретные материалы 20 века. – 2011. – № 4. – С. 7–9.

2012

175. АКТУАЛЬНІ проблеми партизансько-підпільного руху в Україні в роки Великої Вітчизняної війни [Текст]: матеріали Міжнар. наук. конф., м. Корюківка, 14 грудня 2011 р. / редкол.: В. М. Тканко (гол. редкол.), Л. І. Буряк, С. В. Бутко та ін.; упоряд.: С. В. Бутко, Р. І. Пилявець. – Чернігів: Десна Поліграф, 2012. – 144 с.
- Із змісту:** Огієнко В. І. Корюківська трагедія 1943 року: меморіалізація та офіційні репрезентації, с. 90–100. Бутко С. В. Вшанування пам'яті жертв Корюківської трагедії 1943 р. в контексті міжнародної історико-меморіальної практики, с. 101–105. Толкачова О. О. Спогади свідків Корюківської трагедії 1943 року як джерело дослідження нацистського злочину, с. 114–116.
176. УКРАЇНА під нацистською окупацією: спалені села (1941–1944 рр.): Анот. покажч. / За ред. В. Ф. Солдатенка; авт.-упоряд.: С. В. Бутко, Л. С. Герасименко, А. М. Киридон, Р. І. Пилявець, В. М. Яременко. – К.: ДП НВЦ «Пріоритети», 2012. – 362 с. С. 3–6, 12, 26, 275–276: Трагедія Корюківки.
177. ГОНЧАР О. Буде ще один фільм про Корюківську трагедію [Текст] / О. Гончар // Маяк. – 2012. – 28 січня. – С. 9.
178. ГАЙОВА І. Районна і міська влади майбутній меморіал бачать в різних місцях [Текст] / І. Гайова // Маяк. – 2012. – 4 лютого. – С. 2.
179. НАЗАРОВА З. Меморіал у Корюківці [Текст] / Зоя Назарова // Деснянка вільна. – 2012. – 25 лютого. – С. 2.
- Бесіда з головою Корюків. РДА О. Довгалем про оголошений конкурс на крашу проєктну пропозицію Меморіального комплексу пам'яті жителів спаленої Корюківки фашистськими окупантами 1-2 березня 1943 року.
180. РОБОТА по створенню меморіального комплексу в Корюківці триває [Текст]: [оголошено конкурс на крашу проєктну композицію] // Маяк. – 2012. – 25 лютого. – С. 2.

181. МУСІЙ О. «Навіщо це треба? Це все уже забули!» – кілька років тому сказав один із чернігівських чиновників корюківчанці Галині Поповій, якій зараз 75 років, коли вона запитала про те, які заходи плануються до дня корюківської трагедії [Текст] / Ольга Мусій // Гарт. – 2012. – 1 березня. – С. 11.

182. БУЗАК І. І. Етапи підготовчих робіт [Текст]: [Всеукраїнський Меморіал крок за кроком до вітлення задуму] / І. Бузак // Маяк. – 2012. – 3 березня. – С. 3.

183. ДЗЮБА Г. Почуйте і мій голос [Текст]: [думка про меморіал] / Г. Дзюба // Маяк. – 2012. – 3 березня. – С. 3.

184. САВЧЕНКО В. Його також могло б не бути... [Текст] / В. Савченко // Маяк. – 2012. – 3 березня. – С. 3.

185. ШМАТОК З. Енкаведист заборонив Олександрю Корнієвському робити фотознімки спаленої Корюківки [Текст] / Зоя Шматок // Деснянка вільна. – 2012. – 3 березня. – С. 3.

Корюківка, 2.03.2012: мітинг-реквієм пам'яті загиблих 6700 мирних жителів міста від рук окупантів та їхніх прислужників, презентація довідника «Мартиролог встановлених жертв Корюківської трагедії 1943 року». Історія фото на обкладинці книги – спаленого міста з архіву корюківця О. Корнієвського.

186. УСТИМЕНКО В. Чорний березень 1943 року [Текст] / Василь Устименко // Отчий поріг. – 2012. – № 3 (березень) – С. 15.

187. НАУМЕНКО В. Ніхто і ніщо не забуті [Текст] / Віталій Науменко // Деснян. правда. – 2012. – 8 березня. – С. 2.

Мітинг-реквієм з нагоди вшанування пам'яті жертв Корюківської трагедії 1943 року за участю керівників обласної і районної влади, істориків, науковців, ветеранів війни та свідків трагедії.

188. ШМАТОК З. Вклонілося Корюківці [Текст] / Зоя Шматок // Деснян. правда. – 2012. – 8 березня. – С. 4.

189. БОЖОК В. Фільм про Корюківську трагедію покаже обласне ТБ [Текст] / Віктор Божок // Маяк. – 2012. – 10 березня. – С. 3.

Назва кінострічки «Корюківка: відроджені з попелу».

190. ЖЕРТВ Корюківської трагедії перепоховують на території меморіального комплексу [Текст] // Маяк. – 2012. – 31 березня. – С. 2.

191. ШМАТОК З. Як Вас звати, лікарю Безродний? [Текст] / Зоя Шматок // Деснянка вільна. – 2012. – № 76 (22 вересня). – С. 6.

Нарис про Г. М. Безродного (?-1967) – колишнього головного лікаря Корюків. районної лікарні, заслуженого лікаря УРСР, рятувальника партизанів і людей, що на диво вижили під час Корюківської трагедії, нагородженого партизанськими медалями і орденами Трудового Червоного Прапора і Знак Пошани.

192. ШМАТОК З. Чи збудують Меморіал у Корюківці? [Текст] / Зоя Шматок // Деснянка вільна. – 2012. – № 97 (6 грудня). – С. 9.

Указ Президента є, а кошти держава не виділяє, обласний та районний бюджети їх не мають.

Бутко С. В., Каганова И. Я., Сиренко Т. В., Студенова Л. В. Национальный символ скорби уничтоженных населенных пунктов Украины нацистскими карателями в библиографии (к 70-й годовщине Корюковской трагедии).

В статье анализируется Корюковская трагедия 1943 г. как национальный символ скорби уничтоженных населенных пунктов Украины нацистскими карателями, преступление против человечности и военное преступление против гражданского населения; представлено библиографический указатель об этом историческом событии, охватывающий 1943–2012 гг.

Ключевые слова: Корюковская трагедия, гражданское население, библиографический указатель.

Butko S., Kaganova I., Sirenko T., Studonova L. The national symbol of mourning settlements destroyed Ukrainian Nazi executioners in the bibliography (the 70th anniversary of the tragedy Koryukovskaya).

This article analyzes Koryukivka tragedy in 1943 as a national symbol of sorrow destroyed settlements in Ukraine by Nazi executioners, a crime against humanity and a war crime against civilians, published bibliography of this historic event, which covers 1943–2012 biennium

Keywords: Koryukivka tragedy, civilians, bibliography.